

שנים טובות

היתה שיגרתית, טבעית, כמעט מובנת מאליה. לפני תריסר שנים היתה ידיעה כזאת מעוררת תמיהה או גיחוך. אולם מאז אירעו מאורעות רבים. תתמקלעים מדגם עווי נתגלו במקומות שונים — ותמיד במקומות הלא-נכונים, תמיד בידי מדוכאים, אף לא פעם אחת בידי מדוכאים. שום איש בעולם אינו מאושר מחימושה מחדש של גרמניה — אך ראש ממשלת ישראל נתן לה תעודת-הכשר בלתי-מסויגת. מלחמות-שיחרור סערו בעולם, מקפריסין ועד אלג'יריה — ותמיד התייצבה ישראל בצד המשעבר, עד לרגע האחרון.

ושוב — לא ניכנס כאן לסיבות. חשוב הוא כי העולם התרגל לראות את ישראל כחברה זו, כמצב זה. וכמו במשל המפורסם אודות הזרזיר והעורב, נידונה ישראל על פי ידידיה.

כיבצע סיני מעלה לגנר עיני הישראלי הממוצע זכרו-נות של נצחונות צבאיים מזהירים. בעיני האדם הרגיל בעולם הוא מעלה תמונה שונה לגמרי: התקפה זדונית של שתי מעצמות קולוניאליות על מצרים החלשה — התקפה בה נראתה ישראל כפרובוקטורית וכשותפה-לפושע.

השאלה אינה: האם זו תמונה נכונה? השאלה היא: מדוע נוצרה תמונה כזאת? הוא הדין לגבי התגובות שעוררו פעולות-התגמול שקדמו למיבצע — הזעזוע מקיביה, התמיהה על עזה, מורת-הרוח על חוסאן וקלקליה והכינרת. הישראלי הממוצע ראה את הצד הצבאי של פעולות אלה, את גבורת החיילים, את יעילות המפקדים. אולם האדם הממוצע בעולם ראה מדינה המגיבה ביריית-תותח על פגיעה של רוגטקה. אט-אט נוצרה תמונה של ישראל תוקפנית, מיליטריסטית, שוחרת-דם, מזרחרת מלחמה. לא קשה היה לממשלות לסרב לספק נשק למדינה שנצטיירה כך. ולא קשה לעורר חשד עמוק לגבי תוכניותיה האטומיות.

החלמתי-הגינני של השבוע ניתנת להבנה רק על רקע תמונה זו. היא תוצאת מישקע של שנים. עדלי פטיבנסון לא היה מעז לנהוג כך, והוא לא היה זוכה לתמיכת יתר המדינות, לולא ידע כי דעת-הקהל העולמית שוב לא תזדעק לעזרת ישראל.

ממשלת ישראל הופתעה לחלוטין מן התגובה המוחצת של עתוני העולם הדמוקרטי על הצעת חוק לשון הרע.

העתונים החשובים ביותר בעולם המערבי השתמשו, לגבי ממשלת ישראל, במונחים "טוטאליטרית", "רודנית", "מחסלת חופש האזרח", "סתמת פי העתונות".

ושוב: לפני תריסר שנים, לא היה מעז איש להשתמש בשמות-תואר כאלה לגבי ממשלת מדינת-היהודים. הדבר פשוט לא היה עולה על הדעת. ואילו עתה פורסמו לא בארץ אחת, ולא בעתון אחד, ולא בבטאונים קלוקלים. הצעת-החוק אחת, ולוא גם המתועבת ביותר, לא היתה יכולה לעורר תגובה כזאת, לולא היוותה רק גולת-יכותרת לשורה ארוכה של התרשמויות קודמות.

למחרת מיבצע נוקיב פירסם היומון הפאריסאי לה-מונד, אחד משלושת העתונים החשובים ביותר בעולם, מאמר שהכיל את הקטע הבא:

"מנהיגי ישראל יבקשו ללא ספק לנצל את תקריות הגבול האחרונות כדי לבצר את החזית הפנימית, שבחודשים האחרונים יש בה נטייה של התרופפות. מאזר שהסכנה החיצונית קתה בשנים האחרונות, נתרבו התיבעות, השביתות וההפגנות הסוערות של שכבות-פועלים שונות, על אף אזהרות הממשלה ובניגוד להסתדרות."

דומני שזוהו הקטע הנורא ביותר שפורסם אייפֿעם על ישראל בעתון חשוב, אחראי ואובי ייקטיבי. הוא אומר, בלשון ברורה, שממשלת ישראל פעלה כפי שפעלה על הגבול — ללא ספק — כדי להסיח את דעת ההמונים מן הכעויות הפנימיות.

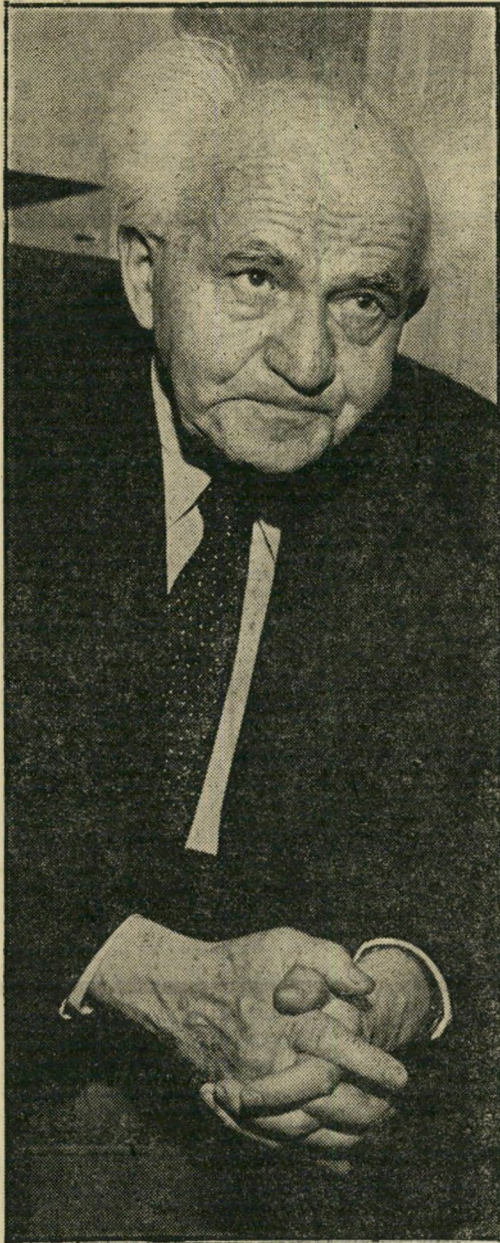
זהו בדיוק מה שאמרנו אנחנו במשך דור שלם על האפנדים הערביים — שהם מסיחים את ההמונים נגד המפעל הציני וגורמים לפיכתידם, כדי להסיח את דעת ההמונים מן הדיכוי הפנימי. עתה הסתובב הגלגל — והאשמה מחרדה זו מוטחת בפני ממשלת ישראל.

כאשר נודדה מדינת-ישראל, היה לה PUBLIC IMAGE יחיד-בימיו. היא דמתה כמעט לממלכת-מלאך-כיס: מדינה קטנה ואמיצה של נרדפי-חרב, פליטי הרשע של כל התקופות, ניצולי הוועה הנאצית, שהפכו חלוצים מפריח-שממה, שמעזו בגבורה מול התקפת "שבצ מדינות ערב", ושפניהם עתה לשלום, לחרות ולקידמה.

מתמונה זו נשאר אך מעט. שרידיה עוד קיימים פה ושם, ביחוד בארצות הזוכרות את זמנת הנאצים. זהו רקע ייודות של מדינות כמו שבדיה והולנד. אך התמונה נמיגה ומיטשטשת, ובמקומה באה התמונה החדשה, האחרת. מכל עיונות המישטר הבין-גורני, יתכן שזה העוון המחפיר ביותר: שבשלוש-עשרה שנים קצרות ביזבו הון עצום של אהרה ורצון-טוב.

עצם קיומה של ישראל אינו תלוי ברעת הזולת. אולם כל בעיות קיומה יהיו המורות עד אין שיעור אם נאכזר אהרת הזולת.

על כן יחייבים אנחנו לשאול את עצמנו, מדי פעם: איך נראית המדינה בעיני העולם? מה דמותה בעיני האדם הפשוט בלונדון ובלוס-אנג'לס, בלימה ובלאגוס? האשפים של שדרות מאיסון, מישכום של אילי הפירסומת בניו-יורק, יצרו את המושג PUBLIC IMAGE. היינו:

דויד בן-גוריון: במו ידיו עשה זאת

הדמות הציבורית, התמונה המצטיירת אוטומטית בעיני הציבור לשמע שמו של אדם או חברה. מהו ה-PUBLIC IMAGE של ישראל?

כמים מעטים לפני חתימת חוזה-השלום באוויא, העניק דובר האו"א-האס ראיון לכתב בריטי. המנהיג הפאסיסטי הסביר, כי אירגונו יקים מדינה עצמאית באלג'יריה, וכי זו תזכה לעזרת ישראל, פורטוגל, בלגיה ודרום-אפריקה. לא היתה זאת הכרזה ראשונה מסוגה. עוד בימי מרד הגנרלים באלג'יריה הודיעו הקצינים — כולם אנשי הימין הקיצוני — שהם סומכים על עזרת ישראל.

לא נבדוק כרגע באיזו מידה היתה תקווה זאת מוצדקת, ומה היה מקורה. לגבי ניתוח זה חשוב רק פרט אחד: כבורה פאסיסטית מובהקת, ששמה בלבד מעורר תיעוב ברחבי העולם, ראתה בישראל בת-ברית טבעית בצאתה למסע רציחות המוני ניות. ועתוני העולם הרפיסו ידיעה זו כאילו

מוצעת הבטחון של האומות המאוחדות גינתה בחרי-פות רבה את מדינות ישראל. היא הציגה אותה, למעשה, כמזרחרת-מלחמה וכמפירת-שלום כרונית.

דעת-הקהל הישראלית לא תודעזע מן הגינוי הזה. ישראל כבר גונתה פעמים רבות, והדבר לא הביא לה נזק ניכר לעין. עוד גינוי אחד לא ישנה דבר. מבחינה מסויימת, זוהי תגובה מוצדקת. מועצת-הבטחון אינה מוסד משפטי אבייקטיבי, הן על פי חוקי המוסר. היא מוסד פוליטי, הכפוף לשיקולים פוליטיים. היא מחלי-טה לפי האינטרס המדיני של חברותיה.

כל זה נכון. ובכל זאת — ובכל זאת טעות גדולה היא להתעלם מן ההשפעה של החלטה זו.

כהודי הגבוה חיו בפחד מתמיד מפני "מה יאמרו הגויים". כל ישראל היו ערבים זה לזה, ופשעו של אחד היה פוגע בשמו הטוב של הכלל. הכלל היה חלש ותלוי בתסד הגויים. מכאן באה השאיפה החולנית לשאת חן בכל הנסי-בות ובכל מחיר. דעתם של "הגויים" נעשתה חשובה יותר מן ההכרעה הכנימית של הקהילה.

מדינת ישראל נרפאה ממהלה זו במידה רבה. לעתים נראה כי אכן הגענו אל הקצה השני.

במקום "מה יאמרו הגויים" באה התעלמות גמורה מרעת העולם. התעלמות זו הפכה, בי עיני רבים, חובה לאומית ומידה גברית.

מה הטעם בעצמאות אם איננו יכולים לציפצף על כל העולם? לשם מה כבשנו ארץ והקמנו מדינה, אם איננו מוכנים להגיד סוף-סוף לגויים, אחרי אלפיים שנה: "לכו לעזאזל!" וכל איתם המטיפים להתחשבות בדעת העמים — האם אין הם נושאי המחלה היהודית, יורשי הסביך-הנחיתות הקולקטיבי של האבות?

וזהי גישה מקובלת. היא העלתה לגדולה את האישי המגלם אותה: דויד בן-גוריון.

כפסיכוגוגים מוענים כי תסביך-נחיתות ותסביך-עליונות הם היינו הך, סימפטומים לאותה מהלה. אם כן, יתכן כי אין הבדל מהותי בין "מה יאמרו הגויים" לבין "שישקו לנו". שניהם מעידים על אייהכושר למצוא את היחס הנכון אל חברת העמים. יתכן כי הפסוק השני אף מסוכן יותר.

כי בעולם של ימינו, שום עם אינו שוכן לבדו — לא כל שכן עם קטן. כל מעשה לאומי נעשה לעיני מאות מיליונים סביב כדור-הארץ. העתונות, הרדיו, הטלביזיה, מתארים אותו לעיני המונים בלתי-ספורים.

המונים אלה שוב אינם פאסיביים. הם מורכבים מאזרחים אקטיביים, הבוחרים בממשלות. הממשלות עצמן כפופות לדעת אורחיהן. בדמוקרטיה כבדיקטטורה, במישרין או בעקיפין — תמיד נאלצת הממשלה להתחשב, איכשהו, בדעת הקהל שלה.

החכם התנ"כי אמר: "טוב שם טוב משמן טוב". בימינו נכון הדבר גם לגבי מדינות.

מדינה בעלת שם טוב יכולה להשפיע על אורחי מדינה אחרת, ובצורה זו להכריח את ממשלתם למלא אחרי בקשותיה. מדינה בעלת שם רע אינה יכולה לקחת לעזרת ממשלה שניה גם כשוו עצמה רוצה בכך — כי היא תחשוש מפני תגובת אורחיה. על כן, מציאה כל מדינה סכומים אדירים על תעמולתה הבינלאומית.

דוגמה מאלפת ביותר ניתנה לעולם לאחרונה על-ידי דרום אפריקה, שהשניאה את עצמה על דעת-הקהל הטובה בעולם כולו. ממשלות רבות (ובכללן ממשלת ישראל) נאלצות לנזוף בה ואף להחריםה — למרות שמבחינת האינטרס הקר יתכן והיה כדאי להן לנהוג לגמרי אחרת.

כין כל מדינות העולם, אין מדינה הזקוקה לשם טוב יותר ממדינת ישראל. גרם לכך חזקא מישטרו של אותו דויד בן-גוריון, המייצץ לנו לצפצף על דעת הגויים.

זהו אחד הפאראדוקסים הטכועים במהותו של המישטר הקיים.

מישטר זה הקים משק תלוי כל-כילו בורם מתמיד של הון מן החוץ. חלק מהון זה בא מכיסי התורמים היהודים — ועל כן תלויה ישראל בדעתם של התורמים ושל סביבתם. חלק שני בא מכיסי ממשלות — ועל כן תלויה ישראל בדעת משלמי-המיסים של ממשלות אלה.

מבחינה מדינית, יצר מישטר זה מציאות של מדינה במצור, מדינה המוקפת אויבים מכל עבריה, שאין לה אף בן-ברית אמיתי אחד, העומדת במירוץ-חימוש מתמיד. מדינה כזאת תלויה תלות רבה בדעת-הקהל העולמית. כי רק זו יכולה להכריח את הממשלות הזרות לעזור לישראל בניגוד לאינטרסים שלהן, להספק לה נשק בניגוד לרצונן.